

Matteüs 9,9-13

1e na Trinitatis

kleur: groen

ot: Jesaja 57,14-19(21)

ap: Psalm 33,1-12
(Psalm 50,7-15)

ep: Romeinen 4,13-18

ev: Matteüs 9,9-13

Liedsuggesties

int: LB 25:4.5.10

ant: LAB 42

ky: LB 299a

glo: LB 299a

ot: LB 999, LB 1004,
LB 1015

ap: GvL 33, VWG 252

ep: LB 805, VL 289

hv: LB 338a

ev: LB 388, LB 973,
LB 974, LB 992,
VL 868

acl: LB 339a

ov: LB 279, LB 863,
VL 100

zl: LB 944

(ThM)

Bij deze dag

‘De levensadem die Ik hun gegeven heb,’ profeteert Jesaja op deze eerste zondag na Trinitatis. Het is alsof Pinksteren nog doorklinkt. De grote feesten zijn echter voorbij, Pasen en Pinksteren gevierd, met Trinitatis als een soort doxologie.

Nu komt het erop aan. Jesaja en Matteüs nemen ons bij de hand, wanneer we de ‘groene’ tijd vervolgen. ‘Barmhartigheid wil Ik, geen offers,’ houdt Jezus ons voor. Dat is Pasen en Pinksteren in praktijk brengen: barmhartigheid doen. Opstaan en doen wat moet gedaan. Want ‘Hij heeft recht en gerechtigheid lief,’ zingt Psalm 33. Paulus wijst ons deze zondag nog eens op Abraham, de vader van vele volken. ‘Zelfs toen alle hoop vervlogen was, bleef Abraham hopen en geloven.’ Op die hoop en dat geloof komt het aan, nu we – na alle feesten – weer verder trekken. We mogen in praktijk brengen wat we hebben gevierd. Om te beginnen met barmhartigheid doen. Aan tafel gaan, maaltijd vieren met mensen die we misschien niet zo snel zouden uitnodigen.

Lied 973 en 974 zouden goed passen op deze zondag. Nu het erop aankomt...

(ThM)

De belofte die uitkomt

Bij Jesaja 57,(1-13)14-19 en Matteüs 9,(1-8)9-13

Een zieke die moet genezen staat centraal in de perikopen uit zowel Jesaja als Matteüs. Vervang ‘genezing’ door ‘herstel’ en het is meteen duidelijk waar het eigenlijk om gaat: de zieke is Israël dat hersteld en opgericht wordt door de Heer, omdat Hij recht, gerechtigheid en trouw (Hebr.: ts^odaqah, misjpath en chèsèd – Ps. 33,5) liefheeft, en zijn belofte gestand wil doen (Rom. 4,18).

Opdat de onaanzienlijke geest herleeft

De tekst van Jesaja staat in de context van een profetenspreuk, waarin het volk wordt vergeleken met een waarzegster die haar bed op een berg plaatst en daar ontucht bedrijft: helemaal in vervoering, en zelfs op de been gehouden door de vleeselijke lusten (57,7-10). De Heer spreekt deze vrouw aan in de tweede persoon enkelvoud. Zij wordt in vers 3 geïntroduceerd: als ‘waarzegster’ (NBV21) of als ‘heks’ (NB14). Maar zijn deze vertalingen adequaat? Het Hebreeuwse ‘*onⁿah* is een vrouwelijk participium van ‘*anan*, wat waarzeggen, toveren, laten verschijnen, geesten oproepen betekent: zij is een geesten-oproepende vrouw. Vanaf vers 6 spreekt Jesaja deze vrouw rechtstreeks aan in de vrouwelijke tweede persoon enkelvoud. In een andere context zou zij een ‘wijze vrouw’ kunnen zijn. Zij houdt er immers een verzameling (huis)goden op na, wat in die tijd zeer gebruikelijk was.¹ Haar door de profeet zo betitelde ‘hoererij’ is een metafoor voor afgodendienst van de Israëlieten.

Vanaf vers 14 is er een ommekeer: ‘Ruim baan!’ Die hoogverhevene zal tronen met de onaanzienlijken ‘opdat de onaanzienlijke geest herleeft, opdat het verslagen hart tot leven komt’ (NBV04). In vers 17 is er ineens, in plaats van een vrouwelijke tweede persoon enkelvoud, een man die met ‘hij’ wordt aangesproken: het volk Israël, maar dan anders gepersonifieerd. Gods doel is tuchtiging, niet vernietiging. Israël moet als één man luisteren. Maar als hij luistert, is het ook weer goed.

Het einde doet vermoeden dat God tot het inzicht komt dat alleen straffen niet helpt: ‘Zijn wegen heb Ik gezien, maar Ik zal hem genezen, – hem geleiden, vrede en vertroosting schenken aan hem en zijn rouwdragers’ (Jes. 57,18 – NB14). Uiteindelijk is het misschien zelfs zo, lijkt de profeet te zeggen, dat het volk zo ‘ziek’ is dat het er zelf niets meer aan kan doen. Een zieke is immers overgeleverd aan de zorg van zijn naaste.

Het keerpunt in tollenaar Matteüs’ leven

Hetzelfde zie je terug in de passage over Jezus en de tollenaar Matteüs. Zijn naam betekent in het Hebreeuws ‘geschenk van God’. Is zijn naam – net als die van Zacheüs (‘de zuivere’) – ironisch, gezien zijn functie en status, of verwijst het naar zijn diepste wezen: een kind van Abraham te zijn? Jezus roept hem bij zijn tolhuis vandaan. ‘Hij stond op en volgde Hem’ (9,9 – NBV21). Maar dit opstaan van Matteüs (Gr.: *anastas*, participium aoristus actief van *anistèmi*, ‘laten opstaan, opgericht

■ Anders gedaan

Genezen

Bij Jesaja 57,14-19(21) en Matteüs 9,9-13

Dierendokters waren ze. Voordat ze konden gaan spelen, maakten ze een lijst met wat de dieren zouden hebben: oorpijn, gebroken poot, corona, slurfpijn... Daar gingen ze. Elke knuffel kreeg wat hij nodig had: een verband, een spalk, een bedje, een dekentje, een kusje. Voor ieder dier werd gezorgd, ieder had wat en de dierendokters konden het genezen.

Van welke pijn, ziekte of 'zonde' zouden wij genezen willen worden? Wellicht is het mogelijk dit op briefjes te verzamelen en zo als gemeente bij elkaar te brengen en te benoemen in een gebed.

Gebed

God, wij bidden om vrede,
dat we overweg kunnen met wie ons gegeven zijn,
dat we blijven zoeken naar wat wél kan,
dat we niet onredelijk veel van onszelf verwachten,
dat we zien wat een ander nodig heeft.

God, wij bidden om genezing
van pijn die ons verhindert te leven,
van kortzichtigheid die ons inzicht beperkt,
van kwaadwil die ons overvalt,
van oordelen die onrust baren.

Als genezing uitblijft en we geen vrede vinden,
bidden wij om troost
van woorden die waar zijn, die zeggen wat niet is,
en van vertrouwen in Uw Naam 'Ik zal er zijn'.
Amen.

Liedsuggerie

LB 833, 'Neem mij aan zoals ik ben'
(JH)

▶ worden') is meer dan alleen 'in de benen komen'. Dat hij door Jezus is opgericht, is een keerpunt in Matteüs' leven. Vervolgens is Jezus 'thuis' (9,10; Gr.: *en tei oikiai*, 'in het huis'). Bij wie is Hij 'thuis' of 'in huis'? In Matteüs 9,1 lezen we dat 'Hij in zijn eigen stad (is)', dus het is goed mogelijk dat Hij hier ook echt 'thuis' is, en niet bij de tollenaar thuis zoals in Lucas 19,6.

Vlak vóór de roeping van Matteüs de tollenaar lezen we een perikoop waarin we mooi zien hoe vergeving, genezing en bekering in het evangelie twee kanten van dezelfde medaille zijn. Jezus vergeeft een verlamde, die liggend op een brancard naar Hem toe wordt gebracht, zijn zonden (9,2-8). De verlamde is natuurlijk meer dan alleen een pechvogel die toevallig het geluk heeft in de tijd van Jezus te leven. Hij staat, net als in Jesaja, voor 'de zieke man van Israël': het volk dat zich zelfstandig niet meer uit de strik van de zonde kan bevrijden, en zonder hulp van God een zekere ondergang tegemoet gaat.

De farizeeën reageren daarop zoals wij misschien ook zouden doen: wat gemakkelijk om dat te zeggen, en godslasterlijk bovendien. Gij zult Gods Naam immers niet lichtvaardig gebruiken. Vergeving van zonden is ook niet aan de buitenkant te zien. Maar Jezus doorziet de gedachten van de mensen juist wel, zowel van de verlamde als van de farizeeën, en stelt de retorische vraag die direct de vinger op de zere plek legt: 'Wat is gemakkelijker, te zeggen: "Uw zonden worden u vergeven" of: "Sta op en loop"?' (9,5 – NBV04).

Vergeving, genezing en bekering grijpen in elkaar

Dit is het moment waarop vergeving genezing wordt. Om zijn autoriteit te bewijzen zegt Hij tegen de verlamde alsnog: 'Sta op, pak uw bed, en ga naar huis' – wat vervolgens ook gebeurt. Hierdoor worden de omstanders (en lezers) overtuigd. Althans, ze worden met ontzag vervuld en ze prijzen God 'om de macht die Hij aan mensen heeft verleend' (9,8 – NBV04).

Vergeving, genezing en bekering grijpen in elkaar, als Jezus vervolgt: 'Gezonde mensen hebben geen dokter nodig, maar zieken wel.' En: 'Barmhartigheid wil Ik, geen offers. Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondaars.' Een echo uit Jesaja 1,11 en 58,3-7?

Het volk Israël wordt als één man aangesproken, de tollenaar Matteüs is een pars pro toto voor hetzelfde volk. Ook wij verlangen naar het herstel, naar de oprichting van de mensheid die op zelfvernietiging afstevent. Het is troostrijk dat God niet op onze vernietiging uit is, maar wil dat we als één mensheid luisteren, en terugvinden wie we ten diepste zijn: kinderen Gods die uit de belofte van de grote toekomst van Gods Koninkrijk leven.

(MdV)

1. Carel van Schaik en Kai Michel, *Het oerboek van de mens*. Amsterdam, Balans, 2016, p. 205.

■ Invalshoek

Hoe herken je een zondaar? (Bij Matteüs 9,10.11.13)

Als je aan een kind vraagt hoe een boef eruitziet, zal dat vast iemand met een masker zijn, of met een zwart-wit gestreept shirt, of een sullige dikkerd à la de zware jongens. Een piraat is ook makkelijk: die heeft een ooglapje en gerafelde kleren, en een haak in plaats van een hand. Volwassenen weten dat boeven minder makkelijk te herkennen zijn: ze kunnen ook een maatpak of mantelpak dragen, jou met nette woorden opbellen of eigenaar zijn van respectabele bedrijven met een net wat minder respectabele boekhouding.

Als Jezus met Matteüs mee naar huis gaat, komen daar niet alleen tollenaars, maar ook zondaars op af. Jezus zegt vervolgens zelf dat Hij gekomen is om zondaars te roepen. De tollenaars zijn vast duidelijk aan te wijzen: dat zijn de mensen die werk verrichten vanuit hun tolhuizen. Maar hoe zit het met de zondaars? Zouden ze aan de buitenkant te herkennen zijn, deze zondaars? Aan hun kleding, aan hun beroep, aan hun tongval? (NvA)

■ Kansen voor gebed

God, wees mij zondaar genadig
en ook al die zondaars om mij heen
die nog veel erger zijn dan ik:
al die andere mensen
die precies niet doen wat U geboden hebt.
En ik kan het weten, want ik

...

God, wees mij zondaar genadig:
schenk mij de genade van het niet-weten
en het niet-oordelen.
In naam van Hem die at met zondaars,
Amen. (NvA)

■ Kalender

- 11 juni • Sacramentsdag (rooms-katholiek)
- 11 juni • Heilige Barnabas, apostel
- 12 juni • Internationale Dag tegen Kinderarbeid
- 13 juni • Heilige Antonius van Padua, priester en kerkleraar (1195-1231)
- 14 juni • Heilige Lidwina van Schiedam, maagd (1380-1433)
- 14 juni • Uitslag van de centrale eindexamens voortgezet onderwijs
- 14 juni • Wereld Bloeddonordag
- 14 juni • Nationale Buitenspeeldag
- 16 juni • Heilig Hart van Jezus (rooms-katholiek)
- 17 juni • Onbevlekt Hart van Maria (rooms-katholiek)
- 17 juni • Werelddag tegen Woestijnvorming en Droogte
- 17 juni • Roze Zaterdag (Goes) (KJ)

■ Lied onder de loep

LB 339a – U komt de lof toe

We zijn het misschien nog niet zo gewend: een acclamatie na de laatste Schriftlezing in de zondagse liturgie. Maar het is goed om dat nog eens onder de aandacht te brengen. Acclamaties hebben namelijk heel oude papieren in de liturgie. Kort en bondig stemt de gemeente in met wat is gezegd, verkondigd, gelezen. In de katholieke en lutherse liturgie wordt de evangelielezing gevolgd door een acclamatie. Een korte lofprijzing, meestal trinitarisch van karakter. Vader, Zoon en Geest worden bezongen. Een lied na de Schriftlezing kan ook, maar je loopt toch altijd wat risico's. Een lied kan een bepaalde interpretatie zijn van de Schriftlezingen, een invulling. Daarmee kan het de uitleg en verkondiging wat in de weg zitten. Een acclamatie bezingt puur het moment waarop de Schriftlezingen hebben geklonken. De vreugde om het levende Woord, dat in het midden van de gemeente tot spreken is gebracht, wordt beaamd door de aanwezige gemeente. Het geeft het gesproken Woord een extra dimensie.

De acclamatie LB 339a vindt zijn oorsprong in het 'Oecumenisch Ordinarium', dat in al in 1968 werd gepubliceerd. Willem Barnard vertaalde de Griekse doxologie, die in de Latijnse liturgie is opgenomen onder het *Te Decet Laus*. Frits Mehrtens componeerde de melodie. Vier regels, in d-groot, waarbij we gloriërend aankomen op het octaaf. De melodie doet denken aan andere composities van Mehrtens, zoals LB 655.

Deze acclamatie mag breed gezongen worden, met een zeer korte intonatie. Er is ook meerstemmige versie voorhanden. (ThM)

■ Gedicht

opstartmodes

gisteren zouden we bloot zijn en beginnen
truien jurkjes t-shirts vlogen door de lucht
sommigen vingen zoveel mogelijk slipjes
een enkeling gaf zich werkelijk bloot
de meesten keken op sokken toe hoe
een van ons zelfs haar oude huid afstootte
tot het doorschijnend en half in vorm
oprimpelde er zachtglanzend rozerood vel
tevoorschijn kwam en iedereen wegkeek
zullen we haar vandaag nog terugzien?
zal iemand haar nog herkennen?
vandaag spelen we de eeuwige beginner

Hélène Gelèns

Uit: *beginnen voor gevorderden*. Cossee, Amsterdam, 2022.

Bij Matteüs 9,9-13.

(OG)